

33. Журнал Министерства народного просвещения. – 1847. – Ч. 55. – 874 с.
34. Журнал Министерства народного просвещения. – 1849. – Ч. 63. – 982 с.
35. Журнал Министерства народного просвещения. – 1848. – Ч. 57. – 949 с.
36. Журнал Министерства народного просвещения. – 1848. – Ч. 59. – 998 с.
37. Журнал Министерства народного просвещения. – 1848. – Ч. 60. – 782 с.
38. Журнал Министерства народного просвещения. – 1835. – Ч. 6. – 519 с.
39. Журнал Министерства народного просвещения. – 1836. – Ч. 10. – 839 с.
40. Журнал Министерства народного просвещения. – 1837. – Ч. 14. – 759 с.
41. Журнал Министерства народного просвещения. – 1849. – Ч. 62. – 968 с.
42. Журнал Министерства народного просвещения. – 1844. – Ч. 42. – 993 с.
43. Журнал Министерства народного просвещения. – 1842. – Ч. 36. – 710 с.
44. Журнал Министерства народного просвещения. – 1843. – Ч. 38. – 765 с.
45. Журнал Министерства народного просвещения. – 1849. – Ч. 61. – 1208 с.

Гончарова Н.А.

Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды

ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДВОРЯН-БЛАГОТВОРИТЕЛЕЙ ЮГА УКРАИНЫ ПО МАТЕРИАЛАМ ОФИЦИАЛЬНОЙ ПЕРИОДИКИ

Аннотация

Рассматриваются возможности официальных периодических изданий в качестве источника по истории дворянской благотворительности в южноукраинских губерниях. Внимание автора сосредоточено на изучении проявлений благотворительной деятельности дворян в области образования. Доказывается тезис о значимости прессы как ценного источника по данной проблематике.

Ключевые слова: официальная периодика, Журнал Министерства народного просвещения, образование, дворяне, Юг Украины, пожертвование.

Goncharova N.A.

Pereyaslav-Khmelnytsky Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University

THE EDUCATIONAL ACTIVITY OF NOBILITY OF THE SOUTH OF UKRAINE BASED ON OFFICIAL PERIODICALS

Summary

This article discusses the possibility of official periodicals as the source on the history of noble charity in Southern Ukrainian provinces. The author's attention is focused on the study of the manifestations of charitable activities nobles in education. The thesis proved about the importance of the press as a valuable source on the subject.

Keywords: official periodicals, Journal of the Ministry of National Education, education, noblemen, the South of Ukraine, donation.

УДК 443.94 + 323.2

КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛ-КОМУНІЗМУ В УКРАЇНІ

Павлів О.В.

Політично-культурний журнал «Пороги» в Чеській Республіці

У статті висвітлено історичні дослідження становлення та подальшого розвитку націонал-комуністичної ідеї в Україні. Розглянуто окремі аспекти, передусім детермінанти, в яких розповідається про наявні причини політичної боротьби прихильників української націонал-комуністичної течії зі сталим політичним режимом в СРСР Міжвоєнного періоду. Наукова новизна полягає у постановці та розробці сучасних наукових студій цієї теми, яка не отримала всебічного висвітлення в історичній науці, оскільки поодинокі наукові дослідження, які розглядалися в минулому все ще потребують її подальшого ґрунтовного вивчення. Саме тому на основі широкого використання джерел здійснено комплексне та об'єктивне дослідження історії становлення націонал-комуністичних міркувань в осередку окремих прошарків українського континенту в складі СРСР.

Ключові слова: націонал-комунізм, громадянська війна, суспільно-політичні відносини, ідеологія, міжнародні відносини, конфронтація, міжвоєнний період.

Постановка проблеми. Зростання інтересу до вивчення й переосмислення історії політологічної науки України є невід'ємною складовою процесу відновлення історичного ланцюга політичних

пріоритетів національної думки цієї країни. Нове бачення історії формування суспільно-політичної боротьби в Україні сприяє розвитку наукової і гуманітарної політики держави, яка могла б визначи-

ти історичні чинники розвитку її політичної сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що розробка питання розвитку політологічної науки України в контексті формування націонал-комуністичної ідеї в межах цієї країни є малодослідженою українськими дослідниками. Вивчення проблем розвитку та дослідної справи в цій конкретній сфері суспільно-політичних відносин присвячені певні праці вчених – істориків та політологів, зокрема українських науковців. До переліку праць, в яких висвітлено дану проблематику можна віднести дослідження таких істориків як В. Винниченко, Дж. Мейс, С. Мазлах.

Проведений аналіз свідчить про наявність підходів до дослідження даного питання та запропонованих рекомендацій дослідників щодо формування системи досліджень націонал-комуністичної ідеї в Україні зазначеного періоду.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак зазначені праці несуть собою фрагментарний та водночас періодичний характер і не розкривають проблеми розвитку наукових досліджень цієї теми детально, уникаючи сучасних поглядів на події тих часів. Тому, постає питання ґрунтовного вивчення зазначеної проблеми задля заповнення прогалини у вітчизняній історіографії.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є висвітлення проблеми розвитку націонал-комуністичної ідеї, окреслити окремі напрями діяльності цієї течії та зробити висновки щодо можливостей національного використання цієї концепції в Україні.

Викладення основного матеріалу. Для того, щоб усвідомити причини виникнення націонал-комуністичної ідеї в Україні слід перш за все пояснити причини самого виникнення такої ідеї, як націонал-комунізм. Це був національно – орієнтований напрям у комуністичному русі, що виник протягом 1917–20 рр. серед частини бездержавних народів колишньої Російської імперії. Його прибічники вважали, що створення комуністичної економіки приведе до знищення як соціального, так і національного гноблення. Водночас вони вважали, що комунізм не потрібно уніфікувати за російським зразком, а пристосовувати до спеціальних національних передумов тієї чи іншої країни.

Революційні події 1917 року послужили важливим каталізатором процесу перетворення українського соціалізму на український комунізм. Дж. Мейс щодо цього зауважує, що «... в Україні відбулася боротьба між російськими і українськими революціонерами за владу над країною, яку як російські міські «революціонери, так і українські селянські «мали підстав вважати своєю». Але на цьому етапі відбувається процес творення радянської держави, який вимагає організації не просто партійного, але суспільного життя. Перебуваючи у руслі всезагального радянського становлення, українські націонал-комуністи насамперед звертають увагу на ідеї культурно – освітнього та наукового життя. Інша важлива ділянка – функціонування управлінських, силових та армійських структур.

З цього питання дискусію з В. Леніном ведуть В. Шахрай та С. Мазлах. В полеміці вони стверджують, що В. Ленін забув ті красиві слова (мається на увазі декларація про право націй на самовизначення, про право вільного розвитку мови тощо), які промовляв вчора перед революцією, але реальність така, що руйнуються будь – які спроби незалежного функціонування українського державно – політичного організму. Натомість в Україні штучно запроваджуються політичні інститути Російської Федерації. Підстав для таких тверджень було більше ніж досить. [1, с. 171–172]

Слід зауважити, що радянський комунізм відзнявся від комунізму як такого. Усе, що було за-

значено в теорії його побудови в процесі апробації зазнало значних суспільно-політичних змін, особливо після смерті В. Леніна та приходу до влади Й. Сталіна. Авторитарне суспільство, обумовлене народною боротьбою з кріпацтвом в Російській імперії і виведення партійним апаратом ЦК КІРС населення з неграмотності, у свою чергу звело соціально – визвольну боротьбу до однієї людини – В. Леніна, який став для радянського суспільства авторитетом, який зумів досягнути поставлених перед цим суспільством цілей, навідріз від тоталітарного суспільства, що було обумовлене індивідуальною боротьбою Й. Сталіна (Джугашвілі) з власним радянським народом.

Таким чином діяльність націонал-комуністів так чи інакше відштовхувалася від подій, яких зазнав весь Радянський Союз загалом. В українській політичній думці пошук ідеального ладу, максимально справедливого устрою, котрий забезпечив би оптимальний розвиток як всього суспільства, так окремої особистості, знаходив вираз у двох основних напрямках: соціальної справедливості та національної рівноправності. Саме в цьому аспекті цікавим феноменом постає український націонал-комунізм, як явище, що синтезувало в собі ідеї національної та соціальної справедливості. [2, с. 173]

Полеміка національного спрямування України Міжвоєнного періоду набрала своїх обертів не тільки внаслідок Жовтневої революції 1917 р., але й водночас наслідки на неї мали події Української революції в період формування державності УНР. Навряд чи можемо говорити про світоглядний ідейний перелом, але вже тоді починають формуватися окремі національний і соціалістичний дискурси, підєднувати які стає дедалі важче. [4, с. 6] Разом із тим ідея національної державності, що становить альфу і омегу для будь – якого націоналізму, не стала для націонал-комуністів визначальною та системоутворюючою. Важливішим для них було забезпечення трудящих класів до національних культурних цінностей та вільного національного розвитку. По-суті, їх влаштувала та державно – політична форма, яка забезпечувала такий розвиток. [5, с. 197]

Українські комуністи, які вважали, що кожний народ може йти до комунізму власним шляхом, допомагали встановленню радянської влади у 1917 – 1920 рр. Прибічники цього напрямку були відданими комуністами, які щиро вірили в те, що марксизм пропонує найправильніший шлях порятунку людства. Разом із тим вони вважали, що для досягнення оптимальних результатів комунізм має пристосуватися до специфічних національних умов.

Ще у 1918 р. два комуністи – Василь Шахрай та Сергій Мазлах піддали партію нещадній критиці за лицемірну політику в національному питанні й зокрема стосовно українців. Явно натякаючи на російський націоналізм, що пройняв усю партію, у своїх памфлетах «Революція на Україні» та «Про теперішнє становище на Україні» вони підкреслювали, що «доки лишатиметься нерозв'язане національне питання, доки один народ правитиме, змушуючи інших коритися, ми не матимемо соціалізму».

Таким чином, український націонал-комунізм – наслідок тривалого коливання інтелігенції між націоналістичними і комуністичними ідеями, прагнення узгодити їх, поєднати в одне ціле. [3, с. 71]

Водночас компонент націоналізму у його контраатакці з демократією однаково позитивно впливає на суспільно-політичні відносини у суспільстві, як і у випадку контраатакці націоналізму з комунізмом.

Висновки і пропозиції. Особливість сучасної концепції націонал-комунізму в Україні, передусім акцептуючи передумови специфіки українсько-

го суспільства передбачає первинну націоналізацію внутрішньої політики країни і лише відтак, створення вторинних подальших комуністичних методів управління державою. Саме тому реалізація сучасної, більш в глибокому розумінні цього слова, націонал-комуністичної ідеї в Україні є неможливим для українського суспільства явищем, оскільки дестабілізація суспільно-політичних відносин, прояви якої відображає відсутність консолідації жителів українського соціуму та його специфіки, передбачає подальші етапи унеможливлення введення в обіг такої концепції в зв'язку з:

а) Прокламація націоналізму з профанацією комунізму;

б) Прокламація комунізму з профанацією націоналізму.

Для створення політичної платформи, контент якої неможливий без узгодженої дії обох компонентів націонал-комуністичної ідеї в Україні супроводжується конфронтацією, відповідно якої обидва без наявної на те контрактації раніше згадані компоненти вступають в двохсторонній конфлікт, відкидаючи в

такий спосіб будь – яку подальшу взаємодію, за результатами якої відбуваються процеси капіталістичних або соціалістичних відносин у суспільстві без подальших їх, що важливо, трансформацій у випадку капіталізму до демократії, у випадку соціалізму до комунізму, тобто вищої і водночас фінальної фази, яка є результатом зародків капіталізму чи соціалізму.

Це спростовує факт становлення комуністичного або демократичного ладу в суспільстві без його контент – реакції з націоналізмом.

Вважається, що демократія, результат проходження капіталізму та комунізм, результат проходження соціалізму є вищою та водночас фінальною стадією досягнення суспільного блага в країні. Та нам, за результатами теоретичних передумов дослідження вдалося спростувати це твердження, пояснюючи це тим, що вищим і водночас фінальним, без проходження складних суспільно-політичних процесів капіталізму та соціалізму є націонал – демократія та націонал-комунізм, які не є результатом ані націоналізму, ані комунізму (або демократії), але водночас обох цих взаєпов'язаних між собою компонентів.

Список літератури:

1. Кафарський В. Національний комунізм та його вплив на політичну організацію суспільства // Політичний менеджмент, Випуск № 3. – 2007. – С. 170-185.
2. Кам'янська А. Український націонал-комунізм: зміст та особливості // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка, Випуск № 81 – 83. – 2006. – С. 173 – 176.
3. Лисяк – Рудницький І. Напрями української політичної думки: Комунізм // Історичні есе. У 2 т. Т. 2 / Пер. з англ. У. Гавриків, Я. Грицака. – К., 1994 р. – С. 71.
4. Конференція УІРС у Києві. Відношення до Тимчасового уряду // Боротьба (Орган Центрального Комітету УІРС). – 1917. – 20 червня. – № 5. – С. 6.
5. Огієнко В. Націонал-комунізм у добу Української революції // Наукові записки ІІІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, Випуск № 43. – 2005. – С. 189-200.

Павлів О.В.

Политическо-культурный журнал «Пороги» в Чешской Республике

КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛ-КОМУНІЗМА В УКРАЇНІ

Аннотация

В статье отражены исторические исследования становления и дальнейшего развития национал-коммунистической идеи в Украине. Рассмотрены отдельные аспекты, прежде всего детерминанты, в которых рассказывается об имеющихся причинах политической борьбы сторонников украинского национал-коммунистического течения с постоянным политическим режимом в СССР Межвоенного периода. Научная новизна заключается в постановке и разработке современных научных студий этой темы, которая не получила всестороннего освещения в исторической науке, поскольку одиночные научные исследования, которые рассматривались в прошлом, всё ещё нуждаются дальнейшего основательного изучения. Именно поэтому на основе широкого использования источников осуществлено комплексное и объективное исследование истории становления национал-коммунистических рассуждений в ячейке отдельных прослоек украинского контингента в составе СССР.

Ключевые слова: национал-коммунизм, гражданская война, общественно-политические отношения, идеология, международные отношения, конфронтация, межвоенный период.

Pavliv O.V.

Political and culture journal «Porohy» in Czech Republic

CONCEPTION OF NATIONAL-COMMUNIST IN UKRAINE

Summary

In the article historical researches of becoming and further development are reflected national-communist idea in Ukraine. Separate aspects are considered, foremost reasons, in that told about present reasons of political fight of supporters of the Ukrainian national-communist flow with the permanent political mode in the USSR of Intermilitary period. A scientific novelty consists in raising and development of modern studios of this theme that did not get all-round illumination in historical science, as single scientific researches that was examined in the past still need her further sound study. For this reason basis of deployment of sources complex and objective research of history of becoming of the national-communist reasoning is carried out in the cell of separate layers of the Ukrainian contingent in composition of the USSR.

Keywords: national-communism, civil war, social and political relations, ideology, international relations, confrontation, intermilitary period.